19 Ιουλίου 2022

“Το μυστικό” της πλάνης κατά τον Όσιο Σωφρόνιο του Έσσεξ

Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Άγ. Σωφρόνιος Αγιορείτης-'Εσσεξ (Σαχάρωφ)

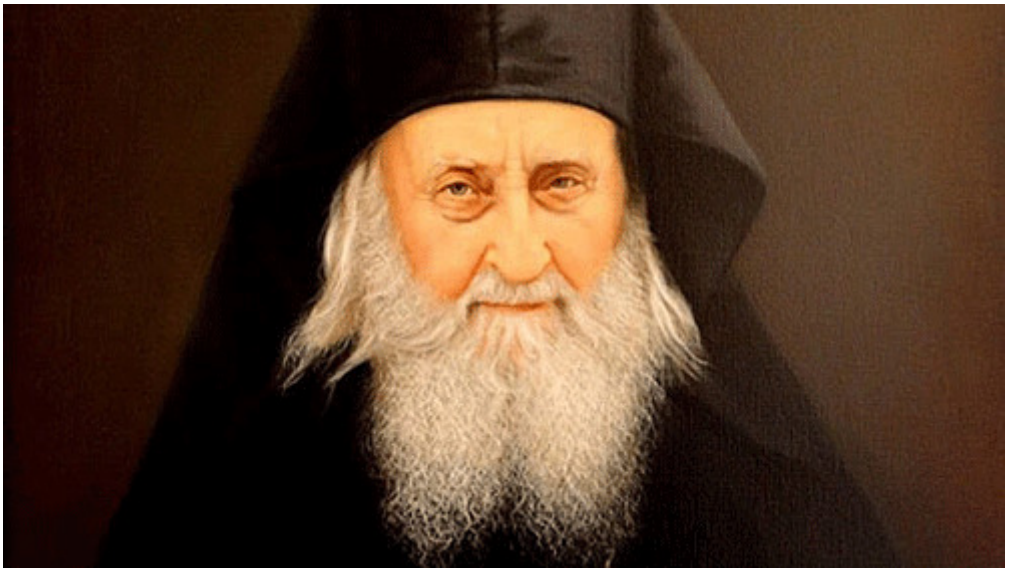

τοῦ Ἀρχιμ. Χρυσόστομου Μαϊδώνη
Προέδρου τοῦ Πν. Συμβ. τῆς Π.Ε.Γ.

Ὁ Ὅσιος Σωφρόνιος θεωρεῖ τήν πλάνη ὡς κάτι τό «μυστικό»1 .

Ὁ ἴδιος λέει, ὅτι ὅταν βρισκόταν στή Θεολογική Σχολή τοῦ Ἁγίου Σεργίου στό Παρίσι γνώρισε τήν ἔννοια τῆς πλάνης, σάν ἕνα ὅρο πού «εἶχε κάποια μυστική σημασία».

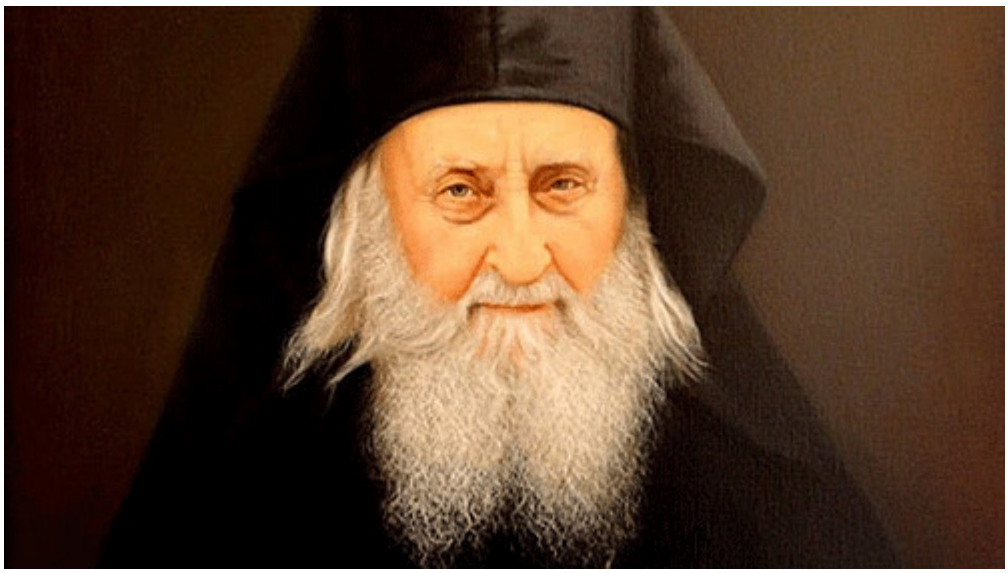

«Αὐτό τό “ξεκαθάρισμα” τῆς μυστικῆς σημασίας τῆς πλάνης, ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος, «ὑπῆρξε μιά πολύ σημαντική στιγμή τῆς ζωῆς μου στό Παρίσι· καί ὄχι μόνο γιά μένα, ἀλλά καί γιά ἄλλους». Στή συνέχεια θά μεταφέρουμε τίς σκέψεις τοῦ Ὁσίου πάνω στό θέμα αὐτό.

α΄. Τί εἶναι ἡ πλάνη

«Ὁ ὅρος “πλάνη” σημαίνει ἐκεῖνο πού δέν προέρχεται ἀπό τόν Μόνο Ἀληθινό Θεό, ἀλλά ξαφνικά μᾶς φαίνεται μεγάλο καί ἅγιο, καί ἐμεῖς ἀνοίγουμε τήν καρδιά μας στό λάθος αὐτό. Ὅταν οἱ Ἅγιοι Πατέρες ὁμιλοῦν γιά πλάνη, ἔχουν ἐπίσης ὑπ᾽ ὄψιν τους καί τή δική τους πείρα.

Κατάλαβα τόν ὅρο “πλάνη” ὡς ἑξῆς: Ὅταν κάποιο πνευματικό φαινόμενο μέ προσελκύει καί ἐγώ ἀνοίγω τήν καρδιά μου σέ αὐτό, ἀργότερα μπορεῖ νά εἶμαι σέ θέση νά διακρίνω ἄν ἔσφαλα ἤ ὄχι, καί μέ τή μετάνοια νά ἐπιστρέψω στήν ἀλήθεια».

β΄. Ὅλοι ἐπιρρεπεῖς στήν πλάνη

Μᾶς κάνει ἐντύπωση ὅτι ὁ Ὅσιος θεωρεῖ ὅλους ἐπιρρεπεῖς στήν πλάνη. Καί αὐτό, λέει, «εἶναι ἡ τραγική συνέπεια τοῦ σφάλματος τοῦ Ἀδάμ γιά ὅλη ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος». Ὑπάρχουν μικρά ἁμαρτήματα, συνεχίζει, «σχεδόν δυσδιάκριτα, πού μόλις διαφαίνονται στή γήινη ὕπαρξή μας. Μπορεῖ ὅμως κάποτε νά εἶναι πολύ τραγικά καί σοβαρά. Δέν μποροῦμε ὅμως νά ἀποφύγουμε τήν πλάνη. Δέν λέω γιά ὅλη τή ζωή μας, ἀλλά γιά ἐπιμέρους περιπτώσεις της.

Ὁ καθηγητής μου στόν Ἅγιο Σέργιο Μητροπολίτης Ἀντώνιος Χραποβίσκυ ἔλεγε, ὅτι ἀκόμη καί στόν Ἄθω μερικοί γέροντες βρίσκονται σέ πλάνη. Καί σήμερα ἡ πλάνη εἶναι παντοῦ δυνατή. Καί στό Ἅγιον Ὄρος καί στήν Ἑλλάδα καί στή Γαλλία καί σέ μᾶς στό Tolleshunt Knights. Πολλοί ἄνθρωποι φοβοῦνται μήπως πέσουν σέ πλάνη καί ὁ φόβος αὐτός ἀποτελεῖ γιά πολλούς ἀφορμή νά ἀποκλίνουν ἀπό τήν ὀρθή σκέψη. Πολλοί δέν ἀνησυχοῦν καί δέν θεωροῦν σέ πλάνη, ὅταν κάποιος μεθάει καί κάνει τρέλες, διότι αὐτό δέν σημαίνει ὅτι βρίσκεται σέ πλάνη. Ἀντίθετα κάποιοι ἐκκοσμικευμένοι χριστιανοί, ὅταν ἀκούσουν γιά τό ἄκτιστο φῶς, τότε αὐτομάτως ἀπαντοῦν: “Ἄχ, αὐτό εἶναι πλάνη!”».

γ’. Αἰτίες τῆς πλάνης

Ἡ ἁμαρτία
«Κάθε φορά πού διαπράττουμε ἁμαρτία ἤ ὑποκύπτουμε σέ ἁμαρτία ὁποιουδήποτε εἴδους καί σέ ὁποιοδήποτε ἐπίπεδο –νοερό, καρδιακό, σωματικό– γινόμαστε

θύματα πλάνης. Τελοῦμε τήν ἁμαρτία, γιατί αὐτή μᾶς ἑλκύει. Στό ἀπολυτίκιο τῶν Μαρτύρων ὑπάρχει ἡ ἔκφραση «ἀστήρ ἀπλανής». Ὁ ὅρος αὐτός ὑπῆρξε γιά μένα ἀξιοσημείωτος. Στήν κατάσταση, κατά τήν ὁποία οἱ Μάρτυρες παραδίδουν ὅλο τό εἶναι τους στόν Θεό, γίνονται «ἀστέρες ἀπλανεῖς», δηλαδή κύκλος ἀληθείας, μέσα στόν ὁποῖο δέν ὑπάρχουν ἴχνη ἀδικίας.

Κάθε φορά πού πέφτουμε στήν ἁμαρτία, μᾶς προσελκύει κάποιο στοιχεῖο ἀπό αὐτήν καί τήν διαπράτουμε μέ τή σκέψη, τίς κινήσεις τῆς καρδιᾶς μας καί τίς πράξεις μας. Γι᾽ αὐτό ὀφείλουμε νά εἴμαστε προσεκτικοί κατά τή διάρκεια τῆς ἡμέρας καί ὅλης τῆς νύχτας, ὥστε νά μή διαπράξουμε ἁμαρτία».

Ἡ ἀφηρημένη θεολογία
Ὁ Ὅσιος προβάλει τήν ἁγιότητα ὡς τρόπο γνώσης τοῦ Θεοῦ καί ἐλέγχει τόν διανοητικό τρόπο τῆς Θεολογίας, πού τόν θεωρεῖ αἰτία τῆς σύγχρονης πλάνης. Καταγγέλει μάλιστα τόν τρόπο θεολογίας τῶν συγχρόνων θεολογικῶν σχολῶν καί τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν. «Μπορεῖ νὰ συμβεῖ νὰ γίνουμε θύματα μιᾶς πνευματικῆς πλάνης, πού συνίσταται στό νά δίνουμε σημασία περισσότερο σέ αὐτό πού προσφέρει ἡ ἐπιστήμη τῶν θεολογικῶν σχολῶν παρά στήν ἁγιότητα τοῦ βίου2 .

Ἡ διανοητική φιλοσοφία παρουσιάζεται σέ αὐτούς ὡς φῶς, ἀλλά ὁ Χριστός εἶπε: «σκόπει οὖν μή τό φῶς τό ἐν σοί σκότος ἐστίν». Εἶναι παράξενο πῶς εἶναι δυνατόν στήν πνευματική ζωή νά παρατηρεῖται ἕνα τέτοιο φαινόμενο: στήν παρουσία τοῦ Φωτός νά λένε: «Εἶναι μαῦρο, εἶναι σκοτάδι», καί μπροστά σέ αὐτό πού εἶναι μαῦρο νά λένε: «Νά, εἶναι φῶς»! Αὐτό τό εἶδος τῆς πλάνης εἶναι πολύ διαδεδομένο στή ζωή τῆς ἀνθρωπότητος»3 .

«Μερικοί ἑλκύονται μέ τόν νοῦ τους πρός τήν ἀφηρημένη θεολογία. Ἐκεῖ ὅμως εἶναι πολύ πιθανά τά λάθη. Ὡς ἐκ τούτου, ὅλη ἡ προσοχή μας πρέπει νά εἶναι στραμμένη μόνο σέ ἕνα πράγμα, νά μή λυπήσουμε τή χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μέ ὁποιαδήποτε κακή σκέψη ἤ κίνηση τῆς καρδιᾶς».

Ὁ μοναχός, λέει ὁ Ὅσιος, «στήν ἀρχή δέν ἀσχολεῖται μέ τίποτε ἄλλο, παρά μόνο πῶς νά διέλθει χωρίς ἁμαρτία ὅλη τήν ἡμέρα. Καί τότε ἔρχεται τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καί ἀποκαλύπτει σέ μᾶς τά μυστήρια τοῦ θείου Εἶναι, πράγμα πού δέν κατορθώνει ὁ ἄνθρωπος στίς ὁδούς τῆς ἀφηρημένης θεολογίας. Ὅταν ὁμιλῶ γιά τήν ὑπεροχή αὐτή τῆς μοναχικῆς σχολῆς, δέν σημαίνει καθόλου ὅτι ἡ στάση μου πρός τή θεολογική ἐπιστήμη εἶναι ἐντελῶς ἀρνητική. Ὄχι, δέν λέω αὐτό. Καί στίς ἱστορικές συνθῆκες τῆς πτώσεώς μας εἶναι πράγμα ἀναγκαῖο. Λυποῦμαι μόνο γιά πολλούς ἀπό αὐτούς πού ἐκδαπανοῦν τεράστια ἐνέργεια γιά τήν ἐκμάθηση τῆς θεολογικῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας, καί τῶν ὁποίων ἡ διανοητική γνώση παρουσιάζεται κατά κάποιον τρόπο ὡς ἤδη πραγματοποιημένη τελειότητα. Μέ τήν

ἀφηρημένη θεολογία εἶναι ἀδύνατον νά ἐπιτύχει κανείς τήν τελειότητα.

Στήν πορεία τῆς ἱστορίας ἡ ἐξουσία μέσα στήν Ἐκκλησία δέν δόθηκε σέ Ἁγίους ἀλλά σέ πολυμαθεῖς, καί σέ αὐτό ἔγκειται ἡ τραγωδία τοῦ κόσμου καί τῆς Ἐκκλησίας».

«Οἱ σύγχρονοι χριστιανοί ἐπειδή στεροῦνται τή βιωματική κατήχηση ἀπό τήν οἰκογένεια, τό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν τό μελετοῦν διανοητικά, σάν τή χημεία, τή φυσική, τή γεωγραφία, τή γλώσσα κ.λπ. Αὐτό ὅμως προκαλεῖ φοβερή ζημιά, γιατί συνηθίζουν νά ζοῦν τόν Θεὸ μέ τή λογική. Τό ἀντιλαμβάνονται ὡς ἀφηρημένες ἔννοιες περί Θεοῦ, «πέριξ καὶ περίπου», δηλαδή.

Ἡ παραπλάνηση αὐτή συνίσταται τώρα στό ὅτι οἱ ἄνθρωποι δέν εἶναι προετοιμασμένοι ἀπό τά νεανικά τους χρόνια – θά ἔλεγα «ἐκ κοιλίας μητρός αὐτῶν»-, γιά νά ζήσουν τόν Θεό. Δέν γνωρίζουν τήν πνοή τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί δέν ἔχουν τήν ἐμπειρία τῆς ἐν Θεῷ ζωῆς.»4 .

δ΄. Ἀντιμετώπιση τῆς πλάνης

Πῶς ὅμως νά εἴμαστε βέβαιοι ὅτι ὅλα ὅσα ὑπερβαίνουν τό μέτρο τῆς κατανοήσεώς μας ἐμεῖς τά ἀφομοιώνουμε ὡς ἀλήθεια; Ποιό εἶναι τό κριτήριο ἐκεῖνο πού μποροῦμε νά ἐπιλέξουμε, προκειμένου νά προσδιορίσουμε ἄν βρισκόμαστε σέ πλάνη ἤ στήν ἀληθινή ὁδό; Ὁ Ὅσιος, ἀφοῦ μᾶς θέτει τήν ἔννοια καί τά αἴτια τῆς πλάνης, μᾶς δίνει καί τόν τρόπο ἀναίρεσης της ἀπό μέσα μας. Ἀναφέρει ἀπό προσωπική του ἐμπειρία πῶς ἀντιμετώπισε τήν πλάνη, καθώς ὑπῆρξαν καί στόν Ἄθω ἐπίσης φόβοι μήπως πέσει σέ πλάνη.

Νά δεχθεῖ τήν διδασκαλία τῶν θεωμένων Πατέρων
Λέει ὁ ἴδιος: «μόλις κατέφθασα στόν Ἄθω, φίλησα τή γῆ καί εἶπα: Ὅλα ὅσα θά μέ διδάσκουν οἱ πατέρες, θά τά δέχομαι. Ἀφήνω τόν νοῦ μου νά δέχεται καί νά μήν κρίνει καθόλου. Ζώντας στόν Ἄθω αἰσθάνθηκα τόν ἑαυτό μου κάτω ἀπό τήν προστασία τῶν προσευχῶν τῶν πατέρων, τῆς Θεομήτορος καί ὅλων τῶν Ἁγίων. Ἔτσι μποροῦσα ἥσυχα νά σκεφθῶ πῶς νά ἐννοήσω τόν ὅρο “πλάνη”».

Νά προσευχηθεῖ
Ἡ διέξοδος εἶναι ἡ προσευχή αὐτή: «Στερέωσε τόν νοῦ μου στήν ἀληθινή ὁδό», ἤ ὅπως λέει ὁ Ψαλμός: «Τό Πνεῦμά σου τό ἀγαθόν ὁδηγήσει με ἐν γῇ εὐθείᾳ. Γνώρισόν μοι, Κύριε, ὁδόν, ἐν ᾗ πορεύσομαι, ὅτι πρός σέ ἦρα τήν ψυχήν μου» 5 .

Σέ μιά προσευχή πρός τόν φύλακα ἄγγελο λέμε: «Ἄγγελε τοῦ Θεοῦ, ἅγιε φύλακά μου, διατήρησε τή ζωή μου στόν φόβο τοῦ Χριστοῦ Θεοῦ, στερέωσε τόν νοῦ μου στήν ἀληθινή ὁδό».

Νά ἀγωνισθεῖ κατά τῆς ἁμαρτίας

«Ἐκεῖνο πού πρέπει νά ἀποτελεῖ γιά μᾶς ἐμπόδιο γιά τήν πτώση καί τήν ἐκτροπή σέ ὁδό ξένη πρός τό πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ εἶναι ὅλη ἡ προσοχή μας νά συγκεντρώνεται στό πῶς θά ἀποφύγουμε κάθε εἴδους ἁμαρτία κάθε φορά πού ἐπικοινωνοῦμε μέ τούς ἀδελφούς, καί προπαντός νά μή θλίψουμε κανέναν. Ὅταν ὁ Θεός συνεργεῖ μαζί μας στά «παθήματα» μας, γιά νά διέλθουμε τήν ἡμέρα χωρίς ἁμαρτία, τότε ἔρχεται ἡ χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Μέ τήν ἀναμάρτητη ζωή δημιουργοῦμε μέσα μας ἐλεύθερο χῶρο, ὥστε νά ἔρθει τό Ἅγιο Πνεῦμα μέ τή χάρη Του. Καί ὅταν ἔρθει, τότε ἔχουμε ζῶσα ἀντίληψη ἐκείνου, γιά τό ὁποῖο μᾶς διδάσκει. Καί ὅπως λέει ὁ Γέροντας Σιλουανός, «ὅλα ὅσα μᾶς δίδαξε ὁποτεδήποτε ἡ χάρη πρέπει νά τά ἐκτελοῦμε μέχρι τέλους τῆς ζωῆς μας»6 .

Νά ἐξομολογηθεῖ

«Ὅταν κάποιος παρεκκλίνει ἀπό τήν ὀρθή ὁδό καί ὑποπέσει σέ πλάνη, τότε πρό πάντων εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ἐξομολογηθεῖ εἰλικρινά ἐνώπιον πνευματικοῦ. Δυνάμει τῆς καθαρᾶς ἐξομολογήσεως ἡ ἐνέργεια τῆς πλάνης ὁπωσδήποτε θά ἐξασθενήσει, μετά κάποιο δέ καιρό θά ἐπέλθει καί ἡ πλήρης διόρθωση»7 . Γι᾽ αὐτό προσευχόμαστε κάθε ἡμέρα καί ἀρκετές φορές τήν ἡμέρα: «Καταξίωσον, Κύριε, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἀναμαρτήτους φυλαχθῆναι ἡμᾶς».

---

1. Τό παρόν ἄρθρο στηρίζεται σέ ὁμιλία τοῦ Ὁσίου πού δημοσιεύεται στό βιβλίο: Οἰκοδομώντας τόν Ναό τοῦ Θεοῦ μέσα μας, ἔκδοση Ἱερᾶς Μονῆς Ἔσσεξ Ἀγγλίας, τόμ. Β’, 2013, κεφ. 47. Ἡ πλάνη, σελ. 76-87.

2. Ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 141.

3. Ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 143.

4. Ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 304.

5. Ψαλμ. 142, 10 καί 8.

6. Βλ. Ὁ Ἅγιος Σιλουανός ὁ Ἀθωνίτης, σελ. 300.

7. Οἰκοδομώντας τόν Ναό τοῦ Θεοῦ μέσα μας, τόμ. Β΄, ἔνθ. ἀνωτ., σελ. 83.

Πηγή: impantokratoros.gr